

panelið

Húsaneyð — ein samfelagsspurningur

Býráðið í Havn lýsir eftir íbúðum til heimleys.

Fleiri og fleiri ungur familjur við børnum verða stúgvadar inn í ósunnar kjallarar.

Fleiri og fleiri einstøk — eisini eldri búgva á smáum og óhugnaligum kamarum til leigu.

Føroyar eru eitt ríkt land — serliga uppá mytur. Ein hin best umtókta er tann gitni fóturin undir egnum borði. Hesin fótur hevur ein týðandi leiklut í politiskum røðum og teim rósandi bløðum og bókingum, ið vit geva út um okkum sjálvi.

Kortini vísa tey turru telini, at 2137 føroyingar ella 726 húski búgva til leigu hjá øðrum. Meginparturin býr helst í íbúðum, sum er í hampiligum standi, og einans 100 íbúðir hava meira enn 2 fólk uppá rúmið.

Tað skerst tó ikki burt, at ein alt ov stórir partur av leigarnum búleikast undir umstøðum, sum ikki kunnu góðtakast um okkara leiðir. Hetta vita tey flestu, antin av egnu royndum ella tí tey kenna vinir og skyldfólk, ið sita í hesum trongu og fuktugu kjallarunum, sum høvuðsstaðurin er so ríkur uppá. (T.d. hava 128 íbúðir í Havn ikki hita!)

Samstundis tykja móguleikarnir fyrri at seta búgv til ein yvirkomuligan pris stóðugt at versna fyrri tann partin av fólkinum, ið skal liva av einari dagløn. Ein partur av hesum — serliga ungur arbeiðarafamiljur í Havn hava litlar vónir um í bræði at kunna seta fót undir eigið borð. Henda myndin hóskar illa við eina aðra vældámða

føroyska mytu — hana, sum gongur út uppá, at einhver, sum vil og timir, kann fáa eina hús upp — fært tú tey ikki upp, er tað tín egna skyld!

Uppfatanin, at tú sjálvur ert sekur í tíni neyðstöðu, breiðir seg í samfelagnum og er við at kvala tann sosiala solidaritetin, sum vit við neyð og deyð hava bygt upp tey seinastu 20-30 árin. Her er hvør sin egni eydnusmiður — akkurat sum í Amerika! Spekulation, jobbari, skattasvindil og jagstran eftir innantómum statussymbolum blóma sum ongantið áður, og ell á "sólsíðuni" seta fót undir eigið borð. Nøkur sita eftir í skugganum og mugu hjálpast við einum kjallara burtur av frá "fót undir eigið borð" — fólkinum — og harvið hjálpa tí at finasiera húsini.

Hvi? Jú, nógv ung hjún sita frá fyrsta degi av í so trongum korum, at tey ongan móguleika hava til at klára ta lítlu uppsparingina, ið oftast krevst fyrri at koma í gongd við eina sethúsi.

Hevur tú ongantið hitt fólk í Havn, sum hava havt eitt grundstykki í boði, men sum hava verið noydd til at siga tað frá sær aftur. Peningastovrnarnir hava kravt ein ávisan eginpening, áðrenn teir hava kunna játtað figging. Teir hava sínar reglur at ganga eftir, men hvussu nógvir ungir arbeiðsmenn við tungum húsi eru førir fyrri at møta upp í sparikassanum við tí kravdu uppsparingini? Nakrir, men minni enn so allir. Ella hvussu nógvir stakar

mammur? »Ná tey um tað«, tykjast myndugleikarnir at hugsa, »tey kundu bara havt spart meira!«

Tað, sum í roynd og veru tí ofta kemur fyrri, er, at timalønt við ongum eginpeningi ikki fáa figgjað grundstykkjakeyp, meðan tað vanligu gongur betur hjá tí fastlenta. Av honum krevst ofta bert ein lönkonto, so fæst so frægt, at hann kann byrja. Eftir stendur hin við sviðið soð, hóast hann sjálvandi hevur líka nógv brúk fyrri húsum, sum vit onnur.

Her er upp á pláss, at vísa á ta løgna mannagongd, ið verður nýtt í samband við almennar útstykkingar í Føroyum, tað veri seg kommunalar ella av kongsjørð. Her verður ofta sett ein so stutt freist fyrri inngjaldingini, at nógvir av umsøkjarnum hava ikki ein kjans at skaffa neyðturviligan eginpening, tí fær næsti ella triði maður á listanum stykkið. Soleiðis gekk í Konmansmýri og soleiðis gekk í Hoyvikshaganum.

Ein góður og sunnur bústaður er ein mannarættur, og at vísa einum parti av fólkinum til heilsuskaðiligar kjallarar í Havn og stórlássunum er at synda ímóti hesum mannarætti. Tað má tí metast sum ein samfelagsuppgáva at skapa somu móguleikar fyrri øll at fáa tak yvir hevdid.

Myndugleikarnir eiga tí sum skjótast at fáa í lag eina kanning av húsatørvinum, fyrst og fremst í høvuðstaðnum. Úrslitið av hesari kanning eigur at verða lagt til grund fyrri einari almennari 5-áraætlan fyrri sethúsa- og íbúðarbygging.

Hvussu ein slik ætlan skal vera vordin er ikki lætt at siga, tí her snýr tað seg um nógvir torførar spurningar og nógv mótstriðandi áhugamál. Ein byrjan kundi tað tó verið, at hitt almenna undir einum ella øðrum formi gjordist nógv meira aktivt í at skaffa fólk byggiklár grundstykki.

Figgingin av grundstykki er ofta, sum longu nevnt, tað tyngsta takið. Tá grundstykkið er klárt, eru lánistovrnarnir oftast rættiliga lagaligir. Men figging er ikki nóg mikið, tað tykist at vera stórt trot á jørð til útstykkingar. Tí má nógv meira av kongsjørðini rundan um Havnina útstykkjast — tað mátti ikki verið nakar stórir óloysiligar spurningur, vit eiga han jú øll, so vitt eg veit. Harnæst er at ognartaka allar privatar traðir í Havnarøkinum. Tann virðisøking, ið hesar traðir hava fingið, er skapt av samfelagnum og má tí kunna takast aftur av samfelagnum — hvat tá?

Hesi grundstykki, sum tað almenna fekk til vega, eiga at vera tryggjað móti spekulation. Hetta er bert ein tekniskur spurningur og kann loysast við

t.d. at leiga monnum stykkini fyrri t.d. 100 ár.

Hetta hevði verið ein góð byrjan, tí nógvir menn eru so hegniir, og konurnar, at tey kunnu smíða heilt nógv sjálvi.

I dag mugu tey flestu tó brúka handverkarar, og tað er dyrt. Afturat hesum kemur byggitilfarið. Tað er tí stórir tørvur á langfreistaðum lánunum, so hví ikki seta á stovn ein almennan realkreditstovn fyrri sethúsa- og íbúðarbygging? Ein stovn, sum kundi tikið við frá fyrsta degi av.

Nú er henda leið tó neyvan politisk mógulig, hon vildi gingið teim núverandi lánistovnunum alt ov nær.

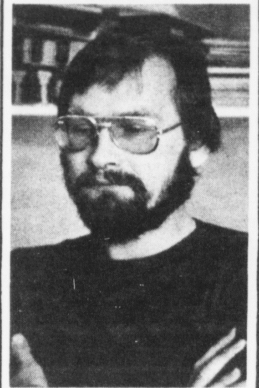
I staðin kundu vit roynt ein av tveimum øðrum móguleikum: 1) Vit kundu sett á stovn eitt húsalánsfelag, har tað almenna, tey ríku hálvalmennu fólegini t.d. Tryggingarsambandið og teir privatu lánistovrnarnir lutóku. Er henda leið ikki gongd, má setast á stovn ein almenn veðhaldsskipan fyrri langfreistað lán til útstykkjing, grundstykkjakeyp og bygging. Samstundis áttu myndugleikarnir at umhuga ein landshandil við byggitilfari — einans ætlanin hevði hjálpt uppá teir óhugnaligu prisirnar í hesi vinnugrein.

Harnæst má farast undir ein virksaman bygdamenningarpolitik, sum kann vanda fólka-steyminum burtur frá Havnini. Í 1960 búðu 23,2% av øllum føroyingum í Havn — í dag er talið 30,9%. Henda ótamda gongd má skapa hústrupuleikar.

Og vit mugu fáa ein leigulóg, sum verjur leigaran so, at hann ikki framvegis verður rættssleysur persónur.

Húsaneyðin í Føroyum og serliga í Havn tykist at verða ein gloymdur spurningur. Teir ovur-

I dag:

Jóannes Dalsgaard

honds stóru trupuleikarnir innan høvuðsvinnu okkara sýnast at upptaka allan huga og alla arbeiðsorkuna hjá politikkarunum.

Húspurningurin er heldur eingin einfaldur spurningur, tað skal viðgangast. At loysa henda spurning á forsvarligan hátt krevur bæði politiskt mót, fantasi og evni til nýhugsan.

Og tað krevur vilja til at gera djúptgangandi broytingar.

Og tað verður ógvuliga dyrt, men spurningurin er, um tað ikki verður dýrari at lata vera við at skapa ein haldgóðan sethúsa- og íbúðarpolitik, og um teir trupuleikar, vit skapa við framvegis at sita hendur í favn, ikki í longdini koma at kosta meira seld frá einum politiskum, sosialum og menniskjaligum sjónarmiði.

Jóannes Dalsgaard

Teknisk Fyrireiking (TF)

Tey ið ætla sær at luttaka á nýggjum tekniskum fyrireikingarskeiði á kvøldskúla, ið er ætlaður at byrja 29. í hesum, biðjast venda sær beinanvegin til skúlan í Tórsgøtu um upptøku.

TEKNISKI SKÚLIN í Tórshavn
Telefon 11957

Sang- og musikk læraraskeið

í blokkfloytuspæli, orkesturspæli og fólkdansi, verður á Føroya Læraraskúla hós-kvøldið, fríggja-, leygar- og sunnudagin 25.—28. august.

Sigið frá í seinasta lagi týsdagin 23.

Føroya Sanglærarafelag
telf. 13507 — 14183

Nýtt danskt fiskibátaslag

Í hesum døgum fór eitt nýtt slag av fiskibátum av bakkastokki í Nexø á Bornholm, ein 34 fót bátur, sum Jysk Teknologisk Institut hevur verið við at gera

teknigarnar til. Hetta er størsti bátur av hesum slag í Danmark, báturin fekk navnið »Søvind«, og myndin visir Søvind beint aftan á sjósetingina